

Sõduri lõuna koolilapse omast kaks korda kallim

Koolitoitude hind on püsinud aastaid muutu-
matu, ajateenijate ja vangide toidulaud astub
samal ajal aga hinnatõusuga ühte sammu.

Marian Männi
Triin Vaimel

elu@ekspress.ee

Mõne minuti pärast heliseb eliitkoo-
li kell vahetundi. Tartu Miina Härma
gümnaasiumi söökla juhataja **Krista
Pleer** silub juba keldrikorrusel auravate toidu-
kausside vahel põlle. Kohe-kohe lendavad näl-
jased õpilased rohutirtsuparvena kohale.

“Kas süüa saab?” vaatab heleda krussis pea-
ga poiss üles juhataja poole. Krista lööb õpilaste
nimekirja lahti ja tõmbab sinna esimese risti.

Täna, esmaspäeval on toiduks kartulipu-
der hakklihakastmega. Joogiks morss. Puudu
ei ole toidust kunagi tulnud. Salativaliku pä-
rast ei pea kokad seekord häbenema – valida
on kolme eri salati vahel.

Sellegipoolest läheb suur osa õpilasi soo-
jast toidust kaarega mööda. Sealsamas puhve-
tis ahvatlevate saiakeste poole. Ka šokolaadide-
le ja limonaadidele on niivõrd raske vastu pan-
na, et puhvetijärjekord venib hakklihakastme
rivist pikemaks.

Alates tänavusest aastast peavad õpilased
leppima asjaoluga, et ühe asemel on kaks supi-
päeva. Miina Härma gümnaasiumi toitlustus-
firmal Fazer Amica on viieteist krooniga – mil-
lest kaks krooni maksavad vanemad ning kaks
ja pool krooni linn – aina raskem toime tulla.
Eesti Konjunkturiinstituudi andmetel läheb elu
veelgi kibedamaks. Toiduhinnad võivad tänavu
veelgi umbes kümme protsenti tõusta.

“Kellelegi ei maitse supp,” ei ole kuuenda
klassi poiss **Ilmar** söökla otsusega kaks korda
nädalas suppi pakkuda rahul. “Ah, aga siis saab
nüüd rohkem magustoitul!” plaksutab **Daniel**
uudise peale käsi. Supi kõrvale jagatakse tava-
liselt õuna, kisselli või leivapüreed.

Kui saaks valida, sööksid poisid vist ainult
pastarooga (makaronid hakkliha ja juustuga),
aga selliseid rõõmupäevi tuleb kahjuks har-
va ette.

“Nad ju tõstavad endale nii palju taldriku-
le ja siis jääb kõik järele,” ahastab samas juha-
taja Pleer käsi kokku lüües. “Möödunud aastal
seisime kilekottidega juures – kes ära ei jaks-
nud süüa, see pidi kaasa võtma.” Krista sõnul
on raha niigi vähe, miks priisata.

Tallinna koolides on neljateistkroonine koo-
litoidu maksumus püsinud kaheksa aastat muu-
tumatu. Selle vahega muidugi, et varem pi-
did põhikooliõpilaste vanemad selle ise kin-
ni maksta.

Maakooli õpilased peavad leppima kümnekrooniste lõunatega

Harmi põhikooli üle kolmesaja aasta vanune
hoone logiseb siit ja sealt. Selles Harju maakon-
na lõunapiiril asuvas metsaäärses õppeasutu-
ses käib vaid 80 õpilast. Kool on nii eraldatud,
et keegi siia toidukaupa kohale ei too. Nii peab
11 aastat koolis kokana töötanud **Monika Kink**
ostma toiduained kohalikust poest.

Täna, teisipäeval on söögiks hakklihakas-
te kartulitega. Ja ohtralt salatit. Monika sõnul
nende söökla tüüpiline toit.

Riik toetab iga põhikoolilapse kõhutäit küm-
ne krooniga. Vald ei maksa sentigi. Eesti Kon-

PAJAKENE, KEEDA! Miina
Härma gümnaasiumi koka-
tädid valmistavad tüüpilist
koolilõunat – kartulit ja selle
kõrvale hakklihakastet.

FOTO: INGMAR MUSIKUS

SUUR AMPS EI AJA SUUD LÕHKI: Koolitoiduga on Harmi põhikooli poisid Marten ja Robin rahul. Ainult Robin ütleb, et "mõnikord tahaks hamburgerit ka".

junktuuriinstituudi direktori **Marje Josingu** sõnul on sellise rahaga ilmselt väga raske toime tulla. "Nälga päris ei jää – võib riisiputru keeta ja kisselli kõrvale anda, aga kas see ka lastele maitseb ja on täisväärtuslik, on iseasi," arutleb ta. Et viie aastaga on toiduhinnad neljandiku võrra tõusnud, on tema sõnul veel naljamäng selle kõrval, mis Eestit ees ootab.

"Ühe pere lapsed ei saa usu tõttu sealiha süüa ja siis ma teen neile eraldi – ilma liha- ta kastet ja nii," räägib kokatädi. "Samuti teen aeg-ajalt eraldi toitu ühele õpetajale, kes on taimetoitlane."

Kui Tallinna ja Tartu koolide õpilased kirtsutavad kahe supipäeva peale nina, siis Harmi põhikoolis on juba aastaid pakutud suppi kolm korda nädalas.

Muidu rõõmsameelset Kinki kurvastab, et ta ei saa pakkuda lastele viinamarju ega nektariine. "Praegu jaksan ainult õuna ja pimi osta ja sedagi harva."

Koka sõnul meeldivad lastele kõige rohkem makaronid ja kartulipuder. "Ma olen ka kala ja pikkpoisiga katsetanud, aga siis jääb alati kõik järele."

Laudade ümber nohistab süüa umbes 30 õpilast. **Marten** poetab söömise vahepeal: "Toit on alati väga hea." Tema koolivend **Robin** lisab: "Aga mõnikord tahaks hamburgerit ka."

Vanglatoit kahe krooni võrra kallim

Tartu vangla töötajatel on nii lai naeratus ja sõbralik pilk, et annaks nii mõnelegi kinnisvaramaaklerile silmad ette. "Me otsustasime, et pakume teile vanglatoitu," ütleb direktori asetäitja **Jaan Luberg** ja pistab pihku lumivalge kuldsete tähtedega visiitkaardi. "Siis näete ise, kas saab kõhu täis."

Koridori lõpus avaneb vaade vangla töötajatele mõeldud kreemikates toonides sööklale. Tagumises ruumis valmistatakse lõunat 870 kinnipeetavale. Neist 20 on taimetoitlased. Kartulikottide keskel koorivad kolm meest kesken- dunult mugulaid.

Ühe vangi lõunaportsjoni hind on umbes kümme krooni. Terve päeva toidu eest maksab riik sõltuvalt vangi koormusest 16–23 krooni. Passiivsed vangid, peamiselt naised, söövad kuni 2300 kalorit eest päevas (keskkoolitõudrukud peavad siseministeeriumi määruse järgi saama keskmiselt 2150 kalorit päevas). Keskmise aktiivsusega vangid, peamiselt passiivsed mehed, söövad kuni 2700 kalorit (sama palju kui keskmine keskkoolipoiss) ja väga liikuvate vangide päevane toit sisaldab kuni 3100 kalorit (määruse järgi tavaline kooliõpilane nii palju kaloreid ööpäevas ei vaja).

Juba terve aasta vangla seinte vahel elanud ja hiljuti kaubavedaja prestiižsele ametipostile edutatud **Endel** (46) vaatab mulle suurte tume-

Sotsiaalministeeriumi nõuete kohaselt tuleb laste toitlustamisel arvestada, et:

- toit valmistatakse võimalikult värsketest toiduainetest põhiliselt keetes ja hautades;
- suitsutatud, tugevalt soolatud ja vürtsitatud toidud jäetakse koolieast nooremate laste toiduvalikust välja;
- maksast valmistatud toite ei või väikelastele anda rohkem kui kaks korda kuus;
- piim ei tohi olla väikelapse ainus või põhitoit;
- söögiaeg koolieelses lasteasutuses peab olema kestusega vähemalt 30 minutit ja koolis vähemalt 20 minutit.

Allikas: Tervisekaitseinspektoratuse tootlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis. Sotsiaalministri 2002. aasta määrus.

date oravasilmadega otsa ja on kuulajakõrvade üle õnnelik. Ta kiidab toite taevani (direktori asetäitja ja söökla juhataja seisavad kuuldekauguses) ja räägib, et toidukordade vahel köht tühjaks ei lähe. Pealegi saab vajadusel kohalikku vangla "supermarketisse" lisa järele minna. Olles suur magusasõber, eelistab ta suitsu asemel Kalevi ananassimaitselisi vahvlikomme.

"Ma usun, et üksikutel poissmeestel on siin kindlasti parem toit, kui oli kodus."

Kõige paremad toidud on tema sõnul riisipuder moosiga ja kartul strooganoviga. Oma lemmikuid, koduseid pannkooke, saab ta aga nautida alles kahe aasta pärast.

Kokad pakivad toiduportsjonid plast-

VANGI LÕUNA: Keskmise aktiivsusega vangid söövad kuni 2700 kalorit (sama palju kui keskmine keskkoolipoiss). Väga liikuvate vangide päevane toit sisaldab kuni 3100 kalorit. Pildil mees- ja naisvangi portsjon.

Koolilõuna toetus võib uuel aastal kasvada 12 kroonini

Kui keskkooliõpilastel õnneks läheb, kutsutakse neidki uuel aastal haridusministeeriumi sõnul tasuta toidulaua äärde.

Mõni aasta tagasi küsis rahandusministeerium omavalitsustelt, kui suur on päevane toidukulu ühe õpilase kohta. Mõned omavalitsused ütlesid, et viis krooni, teised viisteist. Enamik hinnangutest jäid aga seitsme kuni kümne krooni vahele.

Kui riigi toetusest ei piisa koolilõunate tasumisel, võivad vallad ja linnad lisaks toetada. Mingeid ühtseid reegleid ei ole. Näiteks saavad Viljandimaal Karksi vallas kõik õpilased koolis tasuta süüa. Tartu linn lisab riigi toetusele aga kaks ja pool krooni ning alates viiendast klassist tuleb lapsevanematel iga lõuna eest maksta kaks krooni.

Koolilõuna toetamist alustas riik 2002. aasta septembrist. Esimesed kolm aastat said toetust vaid algkoolide õpilased. 2006. aastast saavad koolilõuna toetust kõik põhikooli õpilased ja põhihariduse baasil õppivad kutsekoolide õpilased.

Algul oli koolilõuna toetus 10 krooni, mis sel aastal suurenes 46 sendi võrra. Uuest aastast soovib Haridus- ja Teadusministeerium suurendada koolitoidu toetust 12 kroonile. Taotlus on esitatud riigieelarve läbirääkimistele. Koalitsioonilepingu järgi soovib valitsusliit hakata koolitoidu toetust maksma ka keskkooliõpilastele.

anumatesse ja need kärutatakse kongidesse. Nuge söömisel ei kasutata.

Plekkplaskutäis piima, kartulid ja hakkliha-kapsahautis. Kõhu saab vanglatoidust täis küll. Kolm trelle meenutavat küpsist kirjaga "Avangard" jäävad näljapajukiks ootele.

Tänavu maksab riik vangide toidu eest kaks krooni rohkem kui mullu. Kümme aastat tagasi sõid kinnipeetavad päevas 13 krooni eest.

Ajateenija lõunasöögi hind tõuseb üle aasta

Tartus Riia mäel sirguvad Eesti vapraimad kodukaitsjad. Need rohelaigulistes vormides Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuse õpilased on pärast ajateenimist otsustanud end kaitseväge valdkonnas edasi harida. Kuigi nad peavad tänavusest aastast ise oma toidu eest maksma, on kadettide menüü ajateenijate omaga sarnane.

Toidunõuded kõikide pataljoni jaoks panakse kirja Kaitseväge Logistikakeskuse toitlustusjaoskonnas. Edasi vaatab iga söökla ise, mida täpselt valmistada.

Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuse söökla on madala laega röske ruum. Esimeses ruumis söövad pika laua taga õppejõud ja ülemad, tagumistest ruumidest kostab kadettide poolso- sin. Täna, esmaspäeval on laual kanakoib kartulitega.

Seda, et üks ajateenija peab päevas saama vähemalt 3800 (pikemad poisid 4300) kalorit kätte, kinnitab oma allkirjaga kaitseminister **Jaak Aaviksoo**. Riigikaitsja terve päeva toidu eest maksab Kaitseministeerium 66.20. Lõuna- söögi hind on umbes 33 krooni.

Ajateenijate kehakinnituse toetust suurendatakse umbes kord kahe aasta jooksul, kuni kolm protsenti. Ka tänavu plaanitakse toidu- toetust viie krooni võrra suurendada. Ime küll, Eesti Kaitseväel õnnestub toiduhindade tõusuga kaasas sörkida. Toitlustusjaoskonna juhataja **Agne Silde** sõnul tegid nad esimese rahataotle- mise kadalupe läbi ja nüüd on tee selge. "Meil on täpsed aruanded, kui palju kaloreid ajatee- nija päevas vajab ja kui palju on hinnad vahe- peal tõusnud," ütleb ta. "Me põhjendame täp- selt ära, miks on raha juurde vaja."

Kadett **Indrek Joost** sööb Riia mäe kivima- jas isukalt kanakoiba: "Meie oleme siin nii kaua olnud, et meid on see menüü ära tüüdanud." Mitte kuskile ei kõlba hommikune paks omlett. Kadett **Erko Supri** jätab poidla ja nimetissõrme vahele kolmesentimeetrise vahe ja ajab suu vil- tu. Kui toidud päris üle viskavad, marsivad Erko ja Indrek majast välja kohvikusse.

Kui sõbrad on kandikutega lauast tõusnud, poetab sööma jäänud **Rauno Mäe**: "Minu arust täitsa OK toit, kõhu saab täis küll."

Umbes pooled ajateenijatest võtavad kuulu järgi kaheksa kuu jooksul kaalus juurde.